

Kriminalvårdsfrågor

Sammanfattning

I detta ärende behandlar utskottet ett antal motioner från den allmänna motionstiden år 2001. Motionerna rör bl.a. verkställighetsinnehållet, permissionsreglerna och påföljderna för psykiskt störda lagöverträdare.

Utskottet hänvisar till pågående utrednings- och utvecklingsarbete samt till gällande regelverk. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motioner.

I ärendet finns 17 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	5
En ny verkställighetslag m.m.	5
Verkställighetsinnehållet m.m.	6
Behandling av vålds- och sexualbrottsdömda.....	7
Frigivningsförberedelser m.m.....	9
Övrigt.....	10
Kvinnor inom kriminalvården	11
Psykiskt störda lagöverträdare.....	12
Särskilda avdelningar för långtidsdömda	14
Permission	15
Intensivövervakning	18
Övrigt	19
Kostnaden för utvisades hemresor.....	20
Straffverkställighet utomlands.....	21
Ansvaret för anhållna.....	22
Restriktioner för häktade	23
Reservationer.....	24
1. En ny verkställighetslag m.m. (punkt 1).....	24
2. En ny verkställighetslag m.m. (punkt 1).....	24
3. Behandlingen av vålds- och sexualbrottsdömda (punkt 2)	25
4. Frigivningsförberedelser (punkt 3).....	25
5. Frigivningsförberedelser (punkt 3).....	26
6. Övriga frågor om verkställighetsinnehållet (punkt 4).....	27
7. Övriga frågor om verkställighetsinnehållet (punkt 4).....	27
8. Kvinnor inom kriminalvården (punkt 5).....	28
9. Påföljden för psykiskt störda lagöverträdare (punkt 6).....	28
10. Långtidsdömda (punkt 7).....	29
11. Permissioner (punkt 8).....	29
12. Permissioner (punkt 8).....	30
13. Tillämpningsområdet för intensivövervakning (punkt 9)	31
14. Intensivövervakning som självständig påföljd (punkt 10).....	31
15. Kostnaden för utvisades hemresor (punkt 11)	32
16. Straffverkställighet utomlands (punkt 12)	32
17. Restriktioner för häktade (punkt 14).....	33
Särskilda yttranden.....	34
1. Den framtida kriminalvården.....	34
2. Behandling av män som dömts för våld mot kvinnor.....	34
Förteckning över behandlade förslag.....	35
Motioner från allmänna motionstiden.....	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En ny verkställighetslag m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju235, 2001/02:Ju266 yrkande 11, 2001/02:Ju311 yrkande 5 och 2001/02:Ju354.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (c)

2. Behandlingen av vålds- och sexualbrottsdömda

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju252, 2001/02:Ju307 och 2001/02:Ju448 yrkande 4.

Reservation 3 (m, kd, c)

3. Frigivningsförberedelser

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju311 yrkande 7, 2001/02:Ju340 yrkande 7, 2001/02:Ju424 yrkande 4 och 2001/02:Bo246 yrkande 4.

Reservation 4 (kd, c, fp)

Reservation 5 (v, mp)

4. Övriga frågor om verkställighetsinnehållet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju296 yrkande 1, 2001/02:Ju311 yrkande 6 och 2001/02:Ju424 yrkandena 2 och 3.

Reservation 6 (kd)

Reservation 7 (c)

5. Kvinnor inom kriminalvården

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju340 yrkande 1.

Reservation 8 (v, c, fp)

6. Påföljden för psykiskt störda lagöverträdare

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju311 yrkande 8, 2001/02:Ju345, 2001/02:Ju349, 2001/02:Ju367 yrkande 1, 2001/02:Ju373 och 2001/02:Ju419.

Reservation 9 (m)

7. Långtidsdömda

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju340 yrkandena 8 och 9.

Reservation 10 (v, mp)

8. Permissioner

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju340 yrkande 11 samt 2001/02:Ju449 yrkandena 7 och 9.

Reservation 11 (m, kd)

Reservation 12 (v)

9. Tillämpningsområdet för intensivövervakning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju340 yrkande 5 och 2001/02:Ju409 yrkande 2.

Reservation 13 (v, fp)

10. Intensivövervakning som självständig påföljd

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju409 yrkande 1.

Reservation 14 (fp)

11. Kostnaden för utvisades hemresor

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju265.

Reservation 15 (m, kd)

12. Straffverkställighet utomlands

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf279 yrkande 1.

Reservation 16 (m)

13. Ansvaret för anhållna

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju438.

14. Restriktioner för häktade

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju340 yrkande 2.

Reservation 17 (v, fp, mp)

Stockholm den 29 november 2001

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Margareta Sandgren (s), Ingemar Vänerlov (kd), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Johan Pehrson (fp), Anita Sidén (m) och Yilmaz Kerimo (s).

Utskottets överväganden

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner som rör kriminalvårdsfrågor. Motionerna har väckts under den allmänna motionstiden år 2001.

En ny verkställighetslag m.m.

I detta avsnitt behandlar utskottet motioner vari föreslås att en ny lag om verkställighet skall införas, att privata alternativ i olika former skall kunna förekomma inom kriminalvården samt att de intagna som följer ett program skall kunna erhålla bonus. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna, och utskottet hänvisar till att det planeras ett brett upplagt utredningsarbete rörande kriminalvården. Jämför reservationerna 1 (m) och 2 (c).

I motion Ju266 (m) begärs att regeringen snarast tar initiativ till en ny verkställighetslag. I motion Ju354 (m) efterfrågas en utredning om inriktningen av den framtida kriminalvården, och motionären förordar en möjlighet att privatisera vissa anstalter. Motionären bakom motion Ju235 (m) vill låta den intagne – inom ramen för arbetsdriften – vara egen företagare. I motion Ju311 (c) efterfrågas ett bonussystem inom kriminalvården för den som följer ett program.

I proposition 1997/98:95 Ändringar i kriminalvårdslagstiftningen, m.m. övervägde regeringen Fängelseutredningens förslag till en ny lag om verkställighet av fängelsestraff (SOU 1993:76). Regeringen gjorde därvid bedömningen att det då inte fanns anledning att lägga fram något förslag om en ny verkställighetslag.

Utskottet konstaterade vid behandlingen av propositionen att det i och för sig fanns en del omständigheter som talade för en ny lag om verkställighet av fängelsestraff. Här tänkte utskottet bl.a. på de förändringar som hade skett när det gäller verkställighetsinnehållet. En ny lag krävde dock enligt utskottet en mer genomgripande redaktionell översyn av bestämmelserna i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL). Vidare hade kriminalvårdens verksamhet efter det att Fängelseutredningens arbete avslutats genomgått en hel del förändringar, både organisatoriskt och vad gällde den närmare utformningen av verkställighetens innehåll. Detta innebar enligt utskottets uppfattning att ytterligare överväganden i frågan krävdes. Därtill konstaterade utskottet att några mer påtagliga tillämpningsproblem inte hade visat sig såvitt avsåg regleringen i KvaL. Utskottet delade därför regeringens uppfattning att det just då inte borde läggas fram något förslag om en ny lag om verkställighet. Utskottet var inte heller berett att förorda att ett ytterligare utredningsarbete sattes i gång (bet. 1997/98:JuU19 s. 7).

Utskottet har därefter vid flera tillfällen behandlat liknande yrkanden. Senast skedde det i februari i år (bet. 2000/01:JuU12 s. 5). Utskottet noterade då att frågan om direktiv till en systematisk och redaktionell översyn av KvaL bereddes i Regeringskansliet, och utskottet ansåg att den aviserade översynen skulle avvaktas.

Utskottet har inhämtat att det planeras en bred översyn av kriminalvårdslagstiftningen, där såväl lagtekniska som kriminalpolitiska frågor kommer att tas upp.

Utskottet är i och för sig inte främmande för att den nuvarande kriminalvårdslagstiftningen behöver ses över. Utskottet har också tidigare gett uttryck för att ett sådant behov kan finnas. Som framgår ovan planeras en översyn av kriminalvårdslagstiftningen. Något riksdagsuttalande med anledning av motion Ju266 om en ny verkställighetslag behövs alltså inte. I nuvarande beredningsläge är utskottet inte heller berett att ta ställning till övriga här aktuella förslag rörande den framtida inriktningen på verksamheten. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju235 och Ju354 samt motionerna Ju266 och Ju311 i här aktuella delar.

Verkställighetsinnehållet m.m.

I detta avsnitt behandlar utskottet några motioner som tar upp behandlingsmetoderna avseende sexualbrottsdömda samt män som dömts för våld mot kvinnor. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående utvecklingsarbete, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna. Jämför reservation 3 (m, kd, c). Vidare behandlas ett antal motioner som går ut på att frigivningsförberedelserna skall förbättras. Utskottet hänvisar bl.a. till nya föreskrifter som gäller på området och till att klientutbildningen inom kriminalvården för närvarande är föremål för såväl forskning som internt utredningsarbete. Utskottet föreslår att motionerna avslås. Jämför reservationerna 4 (kd, c, fp) och 5 (v, mp). Utskottet konstaterar vidare att de nationella program som nu tas fram avses bli utvärderade, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. resultatanalyser avseende behandlingsmetoder inom kriminalvården. Jämför reservation 6 (kd). Vad härefter gäller ett motionsyrkande som tar upp möjligheterna till tvångsvård av rattfyllerister inom kriminalvården hänvisar utskottet till redan gällande regelverk. Det föreslås att riksdagen avslår motionen. Utskottet tar slutligen upp ett motionsyrkande om särskilda program för spelberoende, och hänvisar till att sådan programverksamhet planeras. Utskottet föreslår att yrkandet avslås. Jämför reservation 7 (c).

Behandling av vålds- och sexualbrottsdömda

I motion Ju252 (c) anförs att det bör vara obligatoriskt för män som dömts för våld mot kvinnor att delta i program inriktade på att förebygga nya brott. I motion Ju448 (c) påpekas i mer allmänna ordalag att gärningsmannen bör genomgå behandling för dessa typer av brott. I motion Ju307 (m) framställs önskemål om att farmakologisk behandling skall kunna ges personer som dömts för sexualbrott riktade mot barn.

Såvitt gäller själva behandlingen inom kriminalvården finns bestämmelser i KvaL. En intagen skall enligt 10 § KvaL ges möjlighet till lämplig sysselsättning som främjar utsikterna för honom att efter frigivningen inordna sig i samhället, t.ex. särskilt anordnad verksamhet som syftar till att motverka brott. En intagen som har behov av medicinskpsykologisk eller någon annan särskild behandling skall också beredas sådan, om det kan ske med hänsyn till anstaltstidens längd och den intagnes förutsättningar.

Enligt 12 § KvaL är en intagen normalt skyldig att delta i den verksamhet och ha den sysselsättning som anvisas honom. Det är således obligatoriskt att delta i anvisad programverksamhet. Medicinsk behandling däremot kan, liksom eljest inom samhället, normalt endast ges på frivillig grund. Undantag härvidlag är den behandling som kan ske med stöd av lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

När det gäller behandlingen av de intagna som är dömda för de brottstyper som här är aktuella kan följande noteras. Karolinska Institutet (KI) har på uppdrag av Kriminalvårdsstyrelsen undersökt förutsättningarna för en senare effektstudie av behandlingsinsatser för *sexualbrottsdömda* på kriminalvårdsanstalt. Undersökningen redovisas i rapporten Att påverka och påverkas. I rapporten skissas också på hur ett instrument för rutinmässig fortlöpande uppföljning skulle kunna utformas och tillämpas. Undersökningen bygger på intervjuer med berörd personal och en registerundersökning. Sammanfattningsvis resulterade arbetet i bedömningen att den vetenskapliga underbyggnaden, anpassningen till målgruppen och genomförandet av program för sexualbrottsdömda i fängelse i dag inte är tillfredsställande. Formerna för prioritering av klienter till behandling samt dokumentation av såväl programmets innehåll som genomförda insatser på individnivå är bristfälliga. Sammantaget bedöms förutsättningarna inte vara uppfyllda för meningsfulla effektstudier av behandlingen. Emellertid förefaller – anförs det – möjligheterna att på lite längre sikt kvalitetssäkra och vidareutveckla programverksamheten vara relativt goda. Förutom en motivation och önskan till vidareutbildning hos många av de kriminalvårdsanställda som arbetar med programverksamhet för sexualbrottsdömda, finns ett samhälleligt stöd för att genom påverkan av den dömda minska den individuella risken för återfall i brott. I rapporten rekommenderas kriminalvården att avvakta några år med att genomföra effektstudier. Utvärderingar är dyrbara och arbetskrävande och kunskapsläget sådant att man först bör överväga att styra in verksamheten mot mer vetenskapligt underbyggda behandlingsformer.

Utskottet har inhämtat att Kriminalvårdsstyrelsen nyligen beslutat att koncentrera verksamheten när det gäller behandlingen av sexualbrottsdömda till fyra enheter i landet. Tanken är bl.a. att samtliga sådana dömda skall genomgå särskilda program och erbjudas behandling.

Kriminalvårdsstyrelsen har på regeringens uppdrag kartlagt vilka program som används för behandling av män som har dömts för *våldsbrott mot kvinnor*. Programmen genomförs huvudsakligen i samtalsform i grupp och ofta i samarbete med polis och socialtjänst. Problematiken tas även upp i sex- och samlevnadskurser eller i gruppsamtal om relationer vid anstalter som har allmänna våldsbrottsprogram.

Utskottet har vidare inhämtat att kriminalvården inlett ett samarbete med brittiska Home Office, ett samarbete som syftar till att utveckla nationella program anpassade för personer som dömts för våld i nära relationer.

Utskottet har vid flera tillfällen haft att ta ställning till motionsyrkanden med liknande innehåll som de nu aktuella, senast i februari 2001 (bet. 2000/01:JuU12 s. 6 f). Såvitt gällde de då aktuella yrkandena underströk utskottet – i enlighet med tidigare uttalanden – att utskottet alltjämt har en positiv grundinställning till det utvecklingsarbete som pågår i fråga om behandlingsmetoder för sexualbrottsdömda. Det var också viktigt att kunskaperna ökade om dessa metoders effekter. Den undersökning som genomförts av Karolinska Institutet visade att nya behandlingsmetoder bör föregås av noggranna överväganden så att metoderna blir möjliga att utvärdera.

När utskottet vid samma tillfälle behandlade frågan om det för frigivning skall kunna ställas villkor om farmakologisk behandling anförde utskottet bl.a. att det, som all annan medicinsk behandling, torde kräva noggrann kontroll och uppföljning. Mot bakgrund av bl.a. de begränsningar som gäller för vård under tvång ansåg utskottet att andra metoder borde väljas för att minska risken för återfall i den aktuella typen av brott. Här var det – anförde utskottet – möjligt att farmakologisk behandling om den ges på frivillig grund i vissa fall kan vara till nytta.

Utskottet vill inledningsvis understryka vikten av att åtgärder vidtas i syfte att förebygga att såväl sexualbrottsdömda som män dömda för våld mot kvinnor begår nya brott. Så långt delar utskottet alltså motionärernas uppfattning. Samtidigt kan utskottet konstatera att verkställighetsinnehållet för de nu aktuella gärningsmännen undergår en positiv utveckling. Utskottet vill i likhet med vad utskottet framhållit tidigare påpeka att nya behandlingsmetoder bör föregås av noggranna överväganden i syfte att underlätta utvärdering. Med anledning av önskemålet om obligatorisk behandling vill utskottet påpeka att det är obligatoriskt att delta i anvisad verksamhet. Samtidigt handlar det naturligtvis om att motivera de dömda till att genomgå behandling.

Såvitt gäller frågan om farmakologisk behandling håller utskottet fast vid de uttalanden utskottet gjorde förra året.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju252 och Ju307 samt motion Ju448 i här aktuell del.

Frigivningsförberedelser m.m.

I motion Ju340 (v) begärs att studiemöjligheterna på anstalterna skall förbättras. I motion Bo246 (v) understryks vikten av att den intagne har ett ordnat boende vid frigivningen. I motionerna Ju311 (c) och Ju424 (kd) efterlyses individuella behandlingsplaner.

Enligt 6 § förordningen om kriminalvård i anstalt (KvaF) skall för varje intagen upprättas en behandlingsplan. Planen skall, under hänsynstagande till anstaltstidens längd och övriga omständigheter, inriktas på åtgärder som är ägnade att främja den intagnes anpassning i samhället och som förbereder honom för tillvaron utanför anstalten. Till ledning för upprättandet av behandlingsplanen skall en behandlingsundersökning utföras, i den mån erforderlig utredning inte redan finns tillgänglig. De närmare föreskrifterna om behandlingsplanering m.m. meddelas enligt 8 § KvaF av Kriminalvårdsstyrelsen.

BRÅ har i rapporten Från anstalt till livet i frihet – inför muck (BRÅ-rapport 2000:20) undersökt bl.a. anstalternas planering och dokumentation av behandlingsinsatser. I rapporten anför BRÅ att behandlingsplaneringen i mindre än hälften av fallen som ingick i undersökningen innehöll en planering som motsvarade kraven. De flesta planer hade dock upprättats inom föreskriven tid.

I våras behandlade utskottet ett regeringsförslag som bl.a. gick ut på att arbetet med att förbereda den intagne för frigivningen skulle intensifieras (prop. 2000/01:76, bet. JuU21). Sedan den 1 oktober i år gäller sålunda att den intagnes bostads- och sysselsättningssituation efter frigivningen skall utredas. Utredningen skall bl.a. syfta till att den intagne efter frigivningen i möjligaste mån skall ha tillgång till bostad. De nu beskrivna förberedelserna skall ske i nära samverkan med den intagne och i samarbete bl.a. med berörda myndigheter (33 § KvaL). Den nya ordningen skall gälla under en försöksperiod av tre år.

De nya reglerna i KvaL följs upp i Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om planering av kriminalvårdspåföljd m.m. (KVVFS 2001:3). I dem sägs bl.a. att planen för verkställigheten är ett viktigt hjälpmedel för att fullgöra uppgiften för verkställigheten, dvs. att öka förutsättningarna för att den frigivne inte återfaller i brott. Klienten skall också informeras om vilka konsekvenser eventuell misskötsamhet under verkställigheten kan få. Enligt 1 § i föreskrifterna skall en ansvarig tjänsteman utses för upprättande av planen. Enligt de allmänna råd som ansluter till 5 § bör den intagnes behov av bl.a. bostad och utbildning utredas.

BRÅ har fått regeringens uppdrag att utvärdera bl.a. försöksverksamheten med intensifierade frigivningsförberedelser. Uppdraget skall slutredovisas senast den 1 april 2005.

När det gäller studiemöjligheterna i anstalterna har utskottet inhämtat att kriminalvården beställt en undersökning från Göteborgs universitet rörande den framtida klientutbildningen. En utredning i samma ämne görs även inom kriminalvården i egen regi. Rapporter från dessa projekt beräknas vara färdiga i december i år.

Utskottet har behandlat liknande yrkanden tidigare (bet. 2000/01:JuU12 s. 16 f).

Utskottet vill i likhet med motionärerna framhålla att planeringen av verkställigheten, liksom att den får ett adekvat innehåll, självklart bidrar till att förbättra förutsättningarna för den dömda att efter frigivningen leva ett laglydigt liv. Utskottet kan inte finna annat än att föreskrifterna på området fått en ändamålsenlig utformning. Önskemålen om behandlingsplaner får anses vara tillgodosedda med de regler som finns på området. Utskottet vill också påpeka att de nya reglerna skall utvärderas av BRÅ. Det saknas alltså för närvarande skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna Ju311 och Ju424.

Såvitt gäller frågan om de intagnas bostadssituation vill utskottet understryka att kriminalvården i möjligaste mån bör underlätta för den dömda att få en bostad efter frigivningen. Detta är också innebörden av de föreskrifter som finns på området. Det behövs alltså ingen åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion Bo246.

När det till sist gäller önskemålet i motion Ju340 rörande klientutbildningen konstaterar utskottet att det pågår ett utvecklingsarbete i ämnet. I avvaktan på resultatet av det arbetet bör riksdagen inte uttala sig i frågan.

Riksdagen bör avslå motionerna Ju311, Ju340, Ju424 och Bo246 i här aktuella delar.

Övrigt

I motion Ju424 (kd) efterfrågas analyser och forskning rörande programmens effekter. I motion Ju296 (kd) hävdas att rattfyllerister bör tvingas att genomgå nykterhetsvårdande behandling. Vidare begärs i motion Ju311 (c) särskilda program för dem som dömts för brott som hänger samman med spelmissbruk.

Utskottet har inhämtat att alla de nya nationella programmen inom kriminalvården kommer att utvärderas. Denna verksamhet befinner sig nu i ett uppbyggnadsskede och beräknas vara i gång år 2004.

Rattfyllerister placeras på någon av de tre anstalter där särskilda program som rör alkohol och trafik finns. Verksamheten där är alltså helt inriktad på dessa program.

För rattfyllerister som avtjänar fängelsestraffet genom intensivövervakning gäller – såsom för alla andra som verkställer fängelsestraff på detta sätt – att han eller hon är skyldig att avhålla sig från alkohol. Den lokala kriminalvårdsmyndigheten kan också meddela den dömda särskilda föreskrifter om nykterhetsvårdande behandling.

På kriminalvårdsanstalten Skenäs planeras en särskild programverksamhet som riktar sig mot spelberoende.

Utskottet delar uppfattningen i motion Ju424 att programmens effekter behöver klarläggas. Det är därför glädjande att en av grundbultarna i de nya nationella programmen är att det skall gå att utvärdera effekterna. Det behövs inte någon åtgärd från riksdagens sida. Motion Ju424 bör avslås.

När det sedan gäller frågan om behandling av rattfyllerister noterar utskottet att det redan finns sådan behandling inom anstaltsvården och att det såvitt gäller dem som verkställer fängelsestraff genom elektronisk övervakning finns möjligheter att meddela föreskrifter. Utskottet är inte berett att förorda ytterligare möjligheter till tvång. Motion Ju296 bör avslås av riksdagen.

Utskottet anser att motion Ju311 är tillgodosedd med den planerade verksamheten vid Skenäs. Motionen i denna del bör avslås av riksdagen.

Kvinnor inom kriminalvården

I detta avsnitt behandlar utskottet ett motionsyrkande som går ut på att kvinnors situation inom kriminalvården skall uppmärksammas. Utskottet delar motionärernas uppfattning att kvinnor har andra behov än män på de områden som här är aktuella. Utskottet hänvisar också till pågående utvecklingsarbete. Det föreslås att riksdagen avslår motionen i denna del. Jämför reservation 8 (v, c, fp).

I motion Ju340 (v) begärs att kvinnors särskilda situation inom kriminalvården uppmärksammas mer.

Kriminalvårdsstyrelsen har utfärdat särskilda riktlinjer för fängelsedömda kvinnor. Riktlinjerna, som gäller sedan den 1 juni 1998, behandlar bl.a. frågan om verkställighetsinnehållet för kvinnor i anstalt. Enligt riktlinjerna skall programmen för kvinnor, i likhet med verksamheten för män, omfatta arbete, utbildning och speciella program som syftar till att bearbeta kriminalitet och drogproblematik, s.k. brotts- och missbruksrelaterade program. Programmen skall uppfylla de krav och riktlinjer som gäller inom respektive område. För kvinnorna skall programmen anpassas till kvinnors särskilda behov; arbete, utbildning, föräldraskap, hälsa och ett oberoende liv. Särskilda föräldraprogram skall erbjudas intagna kvinnor. För att stärka kvinnornas självkänsla och identitet i kvinnorollen skall de vidare erbjudas brottsrelaterade program inriktade på bl.a. könsroller, jämställdhet och konflikthantering.

Av riktlinjerna följer också att den personal som arbetar med intagna kvinnor skall ha särskild kompetens. Den skall bl.a. ha kunskaper om kvinnors särskilda behov och krav i ett biologiskt, socialt och psykologiskt perspektiv, rollen som kvinna och mor, kvinnors drogmissbruk och kriminalitet och kvinnan som offer vid sexuellt, psykiskt och fysiskt våld. Återkommande kompetensutveckling bör ges personalen inom dessa områden.

I rapporten Kvinnor i anstalt redovisas en uppföljning och vidareutveckling av riktlinjerna. Vissa av förslagen i rapporten har föranlett åtgärder. På Färingsö byggs ca 20 platser för s.k. självförvaltning. På anstalten i Ystad har 10 nya platser öppnats och en besökslägenhet byggts. Vidare är avsikten att de anstalter där det finns kvinnliga intagna skall bilda ett nätverk. Nätverket kommer att ges i uppdrag att arbeta vidare med en del av de frågor som tas upp i rapporten, bl.a. basutbudet i programverksamheten.

I budgetpropositionen för år 2002 beskriver regeringen sin syn på den framtida kriminalvårdspolitiken. Där påpekas att det ankommer på kriminalvården att uppmärksamma att bl.a. kvinnor har särskilda behov som måste tillgodoses. Vidare anför regeringen att det är viktigt att ta till vara alla tillfällen att utveckla de intagnas personliga ansvar. Verksamhetens innehåll i denna del måste, anför regeringen, självklart anpassas efter de intagnas olika behov, inte minst kan situationen se olika ut för män och kvinnor. Kriminalvården skall vidare enligt regeringen iaktta ett förhållningssätt mot de intagna som bidrar till att de får en mer jämlik syn på förhållandet mellan män och kvinnor. Även när det gäller de intagnas sociala nätverk och kontakten med familj och barn påpekar regeringen att kvinnors och mäns förutsättningar kan skilja sig åt, något som särskilt måste uppmärksammas (prop. 2001/02:1 utg.omr. 4 avsnitt 4.4.4).

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen uttalat sig i frågor rörande kvinnors situation inom kriminalvården, senast i samband med beredningen av budgeten för år 2001 (bet. 2000/01:JuU1 s. 90 f). Utskottet vidhöll då sina tidigare uttalanden som bl.a. går ut på att kvinnor som blir intagna i anstalt ofta har en dålig självkänsla och befinner sig i en utsatt position. Det är därför viktigt att deras behov av stöd och behandling tillgodoses. Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits och det arbete som redan då pågick var någon särskild åtgärd från riksdagens sida inte påkallad.

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 2002 tog utskottet ställning till motionsyrkanden rörande barn till dömda (bet. 2001/02:JuU1 s.94).

Utskottet konstaterar att kvinnornas situation inom kriminalvården uppmärksammas på flera håll. Här tänker utskottet bl.a. på de ovan redovisade åtgärder som vidtagits och planeras inom kriminalvården. Som regeringen anförde i budgetpropositionen finns det i flera hänseenden anledning att beakta att kvinnor har andra behov än män på de områden som är aktuella här. Utskottet håller fast vid att det inte är påkallat med någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen bör avslå av motion Ju340 i denna del.

Psykiskt störda lagöverträdare

I detta avsnitt behandlar utskottet ett antal motioner som tar sikte på valet av påföljd för psykiskt störda lagöverträdare och kostnadsansvaret för dem som dömts till sådan vård. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna. Jämför reservation 9 (m).

Flera motioner tar upp olika frågor som rör psykiskt störda lagöverträdare. I motionerna Ju367 (kd), Ju373 (s) och Ju349 (s) anför sammanfattningsvis att förtroendet för den rättspsykiatriska vården som påföljd kan försämrats om de dömda skrivs ut alltför kort tid efter det att vården påbörjats. Motionärerna föreslår olika åtgärder på området, bl.a. att domstolen inte skall döma till

rättspsykiatrisk vård utan till fängelse och att de som behöver psykiatrisk vård i stället skall erbjudas det inom ramen för fängelsestraffet. I motion Ju311 (c) anförs att kriminalvården bör ges utökade möjligheter att ge dem som dömts till fängelse psykiatrisk vård. I motionerna Ju345 (c) och 419 (mp) anförs att kostnadsansvaret för personer dömda till rättspsykiatrisk vård bör åvila staten.

Enligt 30 kap. 6 § brottsbalken får en person som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning inte dömas till fängelse. Om påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter och personen alltjämt lider av en allvarlig psykisk störning kan han emellertid under vissa förutsättningar överlämnas till rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken. Finns det till följd av den psykiska störningen risk för att han återfaller i brottslighet av allvarligt slag får rätten härvid besluta att vården skall vara förenad med särskild utskrivningsprövning.

Enligt 16 § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård skall vård förenad med särskild utskrivningsprövning upphöra när det inte längre till följd av den psykiska störning som föranlett beslutet om särskild utskrivningsprövning finns risk för att patienten återfaller i brottslighet som är av allvarligt slag. Dessutom krävs att det inte heller annars med hänsyn till patientens psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård, som är förenad med frihetsberövande och annat tvång.

Regeringsrätten har i en dom den 2 november i år konstaterat att det för fortsatt tvångsvård inte krävs att patienten alltjämt lider av den psykiska störning som föranlett beslutet om särskild utskrivningsprövning. Inte heller uppställs enligt Regeringsrätten något krav på att den psykiska störningen är av allvarligt slag. Vid den helhetsbedömning av vårdbehovet som skall göras måste enligt domstolen beaktas bl.a. patientens benägenhet att begå brott.

I det aktuella fallet konstaterade Regeringsrätten att patienten hade en grundläggande personlighetsstörning som medförde behov av fortsatt psykiatrisk vård, att störningen i fråga medförde en risk för fortsatt brottslig verksamhet och att en utskrivning måste föregås av åtgärder för att minska den risken. Utredningen gav inte utrymme för bedömningen att utskrivning kunde ske innan sådana åtgärder vidtagits. Vården skulle därför fortsätta.

Om en person överlämnas till rättspsykiatrisk vård har i regel landstingen att stå för de vårdkostnader som uppkommer.

Regeringen fattade den 20 maj 1999 beslut om att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att utreda frågor om ansvar och påföljder för psykiskt störda lagöverträdare (dir. 1999:39). Kommittén skall lämna förslag till en reformerad reglering av det straffrättsliga ansvaret samt formerna för ingripanden mot denna grupp av lagöverträdare. Reformen skall syfta till att åstadkomma en ordning som innebär att psykiskt störda personer som begår brott och som är straffrättsligt ansvariga också kan dömas till en påföljd som tillgodoser kravet på ett rimligt ingripande med hänsyn till det begångna brottet, samt att psykiatrin inte skall bära ett ansvar för straffrättsliga aspekter eller behovet av samhällsskydd under längre tid än som motive-

ras av ett vårdbehov. Kommittén skall vidare lämna förslag till hur ansvaret för den rättspsykiatriska vården skall fördelas. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast vid utgången av år 2001.

När utskottet behandlade dessa frågor våren 2001 (bet. 2000/01:JuU12 s. 12 f och JuU14 s. 30 f) vidhöll utskottet sin redan tidigare intagna ståndpunkt i dessa frågor, nämligen att det pågående utredningsarbetet borde avvaktas.

Utskottet anser alltjämt att det pågående utredningsarbetet bör avvaktas. Riksdagen bör avslå motionerna Ju311, Ju345, Ju349, Ju367, Ju373 och Ju419 i här aktuella delar.

Särskilda avdelningar för långtidsdömda

I detta avsnitt behandlar utskottet ett par motionsyrkanden som går ut på att differentieringen inom gruppen av långtidsdömda bör öka och att det bör inrättas särskilda mottagningsenheter för dessa intagna. Utskottet hänvisar till en aviserad översyn av de långtidsdömdas situation, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena. Jämför reservation 10 (v, mp).

I motion Ju340 (v) anförs att särskilda mottagningsenheter bör inrättas för långtidsdömda, och att differentieringen inom denna grupp av intagna bör öka. Motionärerna framhåller att många långtidsdömda inte har erfarenhet av kriminalvården och därför har ett särskilt behov av stöd.

Den 1 mars i år öppnade Kriminalvårdsmyndigheten Kumla en avdelning med 24 platser för livstidsdömda.

Utskottet behandlade ett liknande yrkande rörande livstidsdömda våren 2001 (bet. 2000/01:JuU12 s. 16).

Utskottet har inhämtat att Kriminalvårdsstyrelsen planerar en utredning av de långtidsdömdas situation. Den avses bl.a. ta upp frågan om differentiering inom denna grupp av dömda. Utredningen beräknas starta år 2002.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att de långtidsdömdas situation inom kriminalvården är värd uppmärksamhet. Behoven både vad gäller säkerhet och behandlingsinnehåll varierar kraftigt. Detsamma gäller som motionärerna påpekar också erfarenheten av kriminalvård. Utskottet ser därför med tillfredsställelse på att en utredning om de långtidsdömdas situation kommer att ske inom kriminalvården. De frågor som motionärerna tar upp kommer enligt vad utskottet inhämtat också att behandlas där. Någon åtgärd från riksdagens sida behövs alltså inte. Riksdagen bör avslå motion Ju340 i dessa delar.

Permission

I detta avsnitt tar utskottet ställning till några motionsyrkanden rörande permissionsreglerna. Utskottet anser att det inte behövs nå-

gon ytterligare uppstramning av reglerna, och utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande med den inriktningen. Utskottet håller också fast vid uppfattningen att kostnaderna för intensivövervakning i samband med permissioner inte står i proportion till de vinster som en sådan ordning skulle kunna medföra, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden med den innebörden. Jämför reservationerna 11 (m, kd) och 12 (v).

I motion Ju449 (m) framhålls att permissioner bör beviljas restriktivt och att allmänhetens skyddsintresse måste anses vara det primära. Motionärerna understryker att de intagnas individuella vårdplaner skall läggas till grund för beslut om permission. I samma motion begärs vidare att elektronisk övervakning skall användas vid permissioner och frigång. I motion Ju340 (v) föreslås att utvisningsdömda skall kunna få permission med elektronisk övervakning.

För att underlätta anpassningen i samhället kan en intagen enligt 32 § första stycket KvaL beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (normalpermission), om det inte finns påtaglig fara för fortsatt brottslig verksamhet eller avsevärd fara för annat missbruk. Vid denna bedömning skall särskilt beaktas om den intagne nyttjat eller förfarit olagligt med narkotika inom anstalten eller utan giltigt skäl vägrat att lämna urinprov. Permission får enligt 32 § andra stycket också beviljas om någon annan särskild anledning föreligger (särskild permission).

För permission får ställas de villkor som anses erforderliga beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet eller annat. Om noggrann tillsyn behövs kan det föreskrivas att den intagne under permissionen skall stå under bevakning.

I fråga om permissioner gäller dessutom vissa kvalifikationstider. Sålunda bör enligt 12 § första stycket KvaF den som dömts till minst två års fängelse inte utan särskilda skäl beviljas permission innan han har avtjänat sex månader av straffet.

Riksrevisionsverket har på regeringens uppdrag granskat kriminalvården och hur den utnyttjar sina resurser. Uppdraget redovisades i rapporten Effektivare kriminalvård – En hindersanalys, RRV 1999:27. Riksrevisionsverket fann vid sin granskning brister i bl.a. styrningen. Verket riktade också kritik mot den uppföljning som sker.

Med anledning av Riksrevisionsverkets kritik och att en av dem som dömdes för de s.k. Malexandermorden var på permission när brotten begicks beordrade generaldirektören för Kriminalvårdsstyrelsen i en skrivelse den 18 juni 1999 samtliga myndighetschefer att omedelbart förvissa sig om att man hade erforderlig kontroll över långtidsdömdas utevistelser. Vidare tillsattes en arbetsgrupp inom kriminalvården för att se över den praktiska tillämpningen av gällande regler för utevistelser och, i mån av behov, föreslå erforderliga förändringar i regelverket. Översynen skulle särskilt avse utevistelser för personer dömda för grov brottslighet till fängelse fyra år eller mer som hade eller kunde förväntas bli föremål för normalpermissioner före den 1 februari 2000.

Arbetsgruppen, som antog namnet 1999 års permissionsutredning, undersökte bl.a. i vilken grad kunskaper från riksmottagningen på kriminalvårdsanstalten Kumla används i riskbedömningen och i vad mån en förnyad riskbedömning görs. Uppdraget gick också ut på att granska de förberedelser som görs för utevistelser och tillämpningen av villkor i samband med utevistelser. Det innefattade vidare att undersöka tillämpningen av förekommande beslutsdelegation och att beskriva i vilken omfattning myndighetscheferna involveras i bedömning och beslut angående enskilda intagna.

Arbetsgruppen redovisade i januari år 2000 sitt uppdrag i rapporten Långtidsdömdas utevistelser. Av rapporten framgår att det fanns brister i det dåvarande regelverket samt i fråga om den praktiska tillämpningen av detta. Sammanfattningsvis ansågs att lagstiftningen på området var tillfredsställande, men att Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter i vissa delar borde arbetas om. Arbetsgruppens främsta kritik rörde dock den praktiska tillämpningen av regelverket samt brister i intern kontroll och uppföljning. Permissioner hade i många fall beviljats slentrianmässigt och särskilda permissioner hade ibland beviljats för tveksamma ändamål. I många fall hade särskilda villkor för utevistelserna saknats trots att de hade behövts. Härtill kom att kontrollen av de intagna varit bristfällig. Kriminalvården hade i ett flertal fall haft dålig kännedom om under vilka förhållanden den intagne tillbringat permissionen. Någon mer ingående uppföljning efter genomgången permission hade inte skett utan i regel hade endast drogfrihet och färdhandlingar kontrollerats vid återkomsten till anstalten. Enligt arbetsgruppen krävdes det en stramare tillämpning, bättre kontroll och minskad volym av utevistelser. En rad åtgärder föreslogs, bl.a. att lokala och regionala chefer omedelbart skulle ges i uppdrag att snarast göra en genomgång av samtliga intagnas utevistelser och därvid särskilt kontrollera att regelsystemet tillämpades korrekt.

De nya föreskrifterna och allmänna råden (KVVFS 2000:7) innehåller i huvudsak följande. Inledningsvis understryks vikten av en väl genomtänkt permissionsplanering och att permissioner alltid måste prövas efter lagstiftningens krav. Vidare innehåller de en uppräkningslista av faktorer som bör beaktas vid den riskbedömning som skall göras inför varje permissionstillfälle. Där anges bl.a. de förhållanden under vilka den intagne kommer att tillbringa den eventuella permissionen. Härvid bör beaktas risken för att vistelsemiljön kan innebära tillgång till alkohol, droger, vapen och potentiella eller identifierade brottsoffer. Kontrollen av vistelsemiljön kan ske på olika sätt, t.ex. kan polismyndighet eller frivård kontaktas för att efterhöra om de har någon information om den tilltänkta permissionsadressen. Vid osäkerhet om riskerna bör utredningen kompletteras med ett utlåtande från en i riskvärdering tränad psykiater eller psykolog. Då ett sådant utlåtande begärs bör särskilt den intagnes grad av psykopati efterfrågas. I de allmänna råden sägs också att det vid prövningen avseende intagen som deltagit i gäng- eller ligabrottslighet även bör beaktas tidpunkter för målskamraters utevistelser i de fall samtidiga utevistelser bedöms medföra risk för fortsatt brottslighet.

Bland föreskrifterna upptas även bestämmelser om kvalifikationstid (1 §). I anslutning till den bestämmelsen upplyses att minimitiden inte utgör någon utfästelse om permission vid viss tidpunkt. En intagen bör inte beviljas normalpermission vid minimitid i ett antal närmare uppräknade fall, exempelvis om han under tidigare eller pågående verkställighet misskött permissioner eller annan utevistelse.

Såvitt gäller särskild permission framhålls att alla förutsebara aktiviteter bör inplaneras för att utföras under normalpermission. Som exempel på när i stället särskild permission får beviljas nämns närvaro vid närståendes begravning och vissa fall av inställelse vid domstolsförhandling.

I föreskrifterna anges vidare att en skriftlig permissionsplan skall upprättas för varje permissionstillfälle (5 §) och att villkor om att följa planen skall ställas om det inte bedöms vara obehövt (7 §). Även i övrigt ges vissa allmänna råd om när villkor för permissioner skall ställas och vilka slags villkor som kan användas. Bestämmelser finns också om uppföljning efter permission (11 §) innebärande att utfallet skall kontrolleras, vilket anges kunna ske genom kontroll av drogfrihet, färdbiljetter, intyg m.m.

Utskottet har inhämtat att Kriminalvårdsstyrelsen löpande följer statistiken över permissioner och att ett uppföljningsprojekt avseende de nya föreskrifterna planeras till år 2003.

Av kriminalvårdens årsredovisning för år 2000 framgår att antalet permissioner minskat. Antalet normalpermissioner var i december 1999 1 883 och i december 2000 1 230, en minskning med 35 %. Antalet särskilda permissioner sjönk under motsvarande tid från 2 168 till 1 273, en minskning med 40 %.

Totalt beviljades 39 040 permissioner under år 2000. Under år 2001 hade till och med september månad 22 100 permissioner beviljats, vilket är 8 500 färre än motsvarande period år 2000.

När utskottet under våren 2000 behandlade yrkanden om en restriktivare hållning i fråga om permissioner konstaterade utskottet i likhet med motionärerna att det under år 1999 hade skett flera allvarliga fall av permissionsmissbruk som gav anledning att strama upp permissionsbestämmelserna och deras tillämpning (bet. 1999/2000:JuU15 s. 8 f). Utskottet noterade, som nämnts ovan, att alla lokala chefer inom kriminalvården fått i uppdrag att gå igenom samtliga utevistelser, göra en behovsprövning i varje enskilt fall, överväga i vilken mån permissionerna skall förenas med särskilda villkor och förbättra kontrollen av permissionerna. Vidare pågick som redan nämnts en översyn av Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om permissioner.

När utskottet senast behandlade frågan om att göra permissionsreglerna mer strikta konstaterade utskottet att föreskrifterna på området stramats upp och att det redan då aviserats en uppföljning av dem. Föreskrifterna syntes ha fått en ändamålsenlig utformning. Förutsättningarna för att i framtiden minska antalet fall av missbruk av permissionssystemet framstod alltså som goda. Det fanns inte skäl för riksdagen att initiera några ytterligare ändringar av permissionsreglerna.

Frågan om att använda intensivövervakning vid permissioner togs upp i regeringens proposition Från anstalt till frihet (prop. 2000/01:76). Där gjordes bedömningen att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl att införa en sådan möjlighet. Som skäl för detta ställningstagande anfördes bl.a. följande. Intensivövervakning med elektronisk kontroll innebär att kriminalvården larmas om den övervakade lämnar sitt hem under tid då han har utgångsförbud. Systemet medger däremot inte någon möjlighet till kontroll av den dömdes förehavanden på tid som inte omfattas av utgångsförbudet och utgör således inte något hinder mot att begå brott. De kontroll- och stödeffekter som skulle kunna uppnås genom intensivövervakning torde i de flesta fall kunna uppnås genom en utökad användning av möjligheten att ställa villkor vid permissioner, t.ex. om vistelseadress, anmälningsplikt hos polis- eller kriminalvårdsmyndighet eller hembesök av kriminalvårdspersonal. Dessutom är den utredning som måste föregå intensivövervakningen och installationen av det tekniska systemet resurskrävande och torde inte stå i proportion till de vinster som eventuellt skulle kunna uppnås genom att använda sådan övervakning i samband med permissioner.

Utskottet ansåg i likhet med regeringen att de vinster som skulle kunna uppnås genom att använda intensivövervakning i samband med permissioner inte står i proportion till de resurser som skulle krävas för ändamålet. Mot den bakgrunden var utskottet inte berett att förorda en sådan ordning (bet. 2000/01:JuU21 s. 9).

Utskottet vill inledningsvis påpeka att antalet permissioner minskat radikalt som en följd av de nya föreskrifterna på området. En välbehövlig uppstramning har således ägt rum. Som utskottet tidigare framhållit synes de nya reglerna ha fått en ändamålsenlig utformning. Något ytterligare behov av förändringar synes för närvarande inte föreligga. Utskottet är inte heller berett att göra någon annan bedömning av frågan om intensivövervakning i samband med permissioner än den som utskottet gav uttryck för så sent som i våras.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju340 och Ju449 i här aktuella delar.

Intensivövervakning

I detta avsnitt behandlar utskottet några motioner som tar upp möjligheterna att verkställa fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Nuvarande regelverk medger att den som dömts till fängelse i högst tre månader verkställer straffet genom sådan övervakning. Utskottet håller fast vid sitt tidigare ställningstagande att om tillämpningsområdet för intensivövervakning utvidgades så att det även omfattade dem som dömts till fängelse i upp till sex månader skulle förtroendet för denna verkställighetsform kunna riskeras. Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett par mot-

ionsyrkanden med den inriktningen. Jämför reservation 13 (v, fp). Vidare håller utskottet fast vid uppfattningen att intensivövervakning skall vara en verkställighetsform, inte en självständig påföljd. Det föreslås att riksdagen avslår ett motionsyrkande med ett sådant förslag. Jämför reservation 14 (fp).

Den som döms till fängelse i högst tre månader kan under vissa förutsättningar få verkställa straffet utanför anstalt och i stället övervakas elektroniskt med s.k. intensivövervakning.

I motionerna Ju340 (v) och Ju409 (fp) begärs att det skall bli möjligt att verkställa fängelsestraff på upp till sex månader genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. I den sistnämnda motionen hävdas att sådan övervakning bör göras till ett särskilt påföljdsalternativ för domstolarna.

Frågan om att verkställa straff upp till sex månaders fängelse prövades av utskottet i samband med att den tidigare försöksverksamheten med intensivövervakning permanentades (bet. 1997/98:JuU21 s. 9 f). Sammanfattningsvis ansåg utskottet att en utvidgad omfattning av verkställigheten skulle kunna riskera förtroendet för denna verkställighetsform.

Även frågan om intensivövervakning bör vara en självständig påföljd har behandlats i utskottet tidigare (bet. 1998/99:JuU22 s. 13 f). Utskottet instämde då i regeringens överväganden som redovisats i det nyss nämnda lagstiftningsärendet. Dessa gick i huvudsak ut på att intensivövervakning i princip borde vara lika ingripande som ett fängelsestraff, vilket talade emot att övervakningen blev en självständig påföljd. Av betydelse i sammanhanget var också bl.a. att intensivövervakningen motiverades av såväl humanitära som samhällsekonomiska skäl. Några sådana fördelar skulle, enligt vad utskottet anförde, inte uppkomma om inte intensivövervakning kom i fråga endast i de fall där domstol först kommit fram till att påföljden skulle vara fängelse.

Utskottet håller fast vid vad utskottet tidigare uttalat i dessa frågor. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju340 i här aktuell del och motion Ju409.

Övrigt

I detta avsnitt behandlar utskottet en motion som går ut på att kriminalvården skall kunna tvinga utvisningsdömda att betala för sin hemresa. Utskottet hänvisar till ett tidigare ställningstagande, och utskottet föreslår att motionen avslås. Jämför reservation 15 (m, kd). Utskottet tar vidare ställning till ett motionsyrkande som tar upp möjligheterna att låta utvisade avtjäna fängelsestraffet i sitt hemland. Utskottet hänvisar bl.a. till att det redan finns vissa möjligheter till detta. Det föreslås att motionsyrkandet avslås. Jämför reservation 16 (m). Vidare behandlar utskottet en motion som rör ansvarsfördelningen mellan polisen och kriminalvården för dem

som är anhängna. Utskottet föreslår att motionen avslås. Slutligen tar utskottet ställning till ett motionsyrkande om utvärdering av reglerna om restriktioner för häktade. Utskottet hänvisar här till att en sådan utvärdering aviserats i den proposition som föregick lagändringen. Utskottet föreslår att yrkandet avslås. Jämför reservation 17 (v, fp, mp).

Kostnaden för utvisades hemresor

I motion Ju265 (m) begärs att kriminalvårdsanstalterna skall ges befogenhet att kvarhålla del av den ersättning fängelsedömda som skall utvisas erhåller under tiden i anstalt. Medlen skall användas till att bekosta deras hemresa när de utvisas.

Enligt 9 kap. 1 § utlänningslagen (1989:529) är en utlänningsperson som utvisas skyldig att betala kostnaden för sin egen resa till den ort han sänds eller åläggs att resa genom en myndighets försorg.

Av uppgifter som utskottet erhöll våren 2000 från Rikspolisstyrelsen och Polismyndigheten i Örebro län, där Kriminalvårdsmyndigheten Kumla är belägen, framgår att bestämmelsen mycket sällan tillämpas. Anledningen till detta är att den som skall utvisas som regel antingen saknar medel eller motsätter sig att betala för resan. Eftersom det inte finns någon särskild ordning för indrivning i dessa fall måste polisen, om den som skall utvisas vägrar att betala, ansöka om stämning i domstol samt kvarstad för att kunna utverka den utvisades medel. Detta är tids- och resurskrävande och anses i regel inte meningsfullt att göra.

Vad gäller den ersättning en intagen erhåller under anstaltsvistelsen gäller enligt 44 § KvaL att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, meddelar föreskrifter beträffande användningen av ersättningen. Regeringen har med stöd av 38 § KvaF delegerat denna befogenhet till Kriminalvårdsstyrelsen.

Kriminalvårdsstyrelsen har reglerat frågor rörande de intagnas ersättningar i KVVFS 2001:5. Av 16 § i föreskrifterna följer att 10 % av den intagnes ersättning skall innehållas för permissions- och frigivningsändamål. De innehållna medlen skall i första hand användas till utgifter i samband med permission och frigivning, t.ex. för resa, uppehälle, inköp av kläutrustning eller liknande. Enligt Kriminalvårdsstyrelsen är det möjligt att använda dessa medel också för den dömdes hemresa i samband med utvisning. Detta förutsätter dock att den intagne samtycker till det.

För det fall att den intagne inte frivilligt vill betala sådant som han är skyldig att betala, t.ex. kostnaden för hemresa, gäller i princip samma regler som för indrivning av fordringar från andra människor i samhället. Det krävs alltså en dom som kan verkställas. För intagna i kriminalvårdsanstalt gäller dock särskilda regler i fråga om möjligheterna till utmätning. I 45 § KvaL föreskrivs sålunda att om en intagen uppsåtligt förstört egendom som tillhör anstalten, får ersättning för det tas ut av den ovan nämnda ersättningen. I övrigt får dock utmätning inte ske i den ersättning som för den intagnes räk-

ning står inne hos kriminalvårdsmyndighet. En dom som går ut på att den intagne skall betala något kan alltså bara verkställas genom utmätning i annan egendom som den intagne har.

När utskottet behandlade denna fråga i februari i år (bet. 2000/01:JuU12 s. 14 f) delade utskottet motionärernas uppfattning att det är rimligt att den som dömts till utvisning också betalar för hemresan. Detta är också – anförde utskottet – innebörden av gällande lagstiftning. För att tvinga en intagen att betala resan krävs det – konstaterade utskottet – en reglering motsvarande den som nu gäller i fråga om ersättning för uppsåtligen förstörd egendom som tillhör anstalten. Som skäl för en sådan ordning kunde i och för sig anföras att den typ av fordran som motionärerna tar upp har ett så nära samband med straffverkställigheten att det framstår som rimligt att staten kan tvinga fram betalning. Utskottet kunde emellertid också se skäl som talar emot en sådan ordning, och utskottet var inte berett att förorda en lagändring.

Utskottet kan inte se att frågan om att tvinga utvisningsdömda att betala för sin hemresa kommit i något annat läge sedan i våras. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju265.

Straffverkställighet utomlands

I motion S279 (m) hävdas att de som dömts till fängelse och utvisning bör få avtjäna fängelsestraffet i sitt hemland.

Lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (IVL) – som bygger på de s.k. överförande- och brottmålsdomskonventionerna – och lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (NVL) innebär att det redan i dag är möjligt att låta personer som här i riket dömts till fängelse och utvisning verkställa sina straff i hemlandet.

Överförande av verkställighet till annan stat förutsätter, när varken brottmålsdomskonventionen eller överförandekonventionen är tillämpliga, att det föreligger någon annan internationell överenskommelse. Vidare kan regering – enligt 3 § IVL om det föreligger synnerliga skäl för visst fall träffa överenskommelse med främmande stat om överförande av straffverkställighet. Ett exempel på en bilateral överenskommelse är det avtal om verkställighet av straffrättsliga påföljder som Sverige ingått med Thailand (SÖ 1990:35).

Våren 2000 behandlade utskottet regeringens förslag om att riksdagen skulle godkänna ett tilläggsprotokoll till överförandekonventionen jämte vissa lagändringar. Förslagen innebar bl.a. att den dömdes samtycke inte längre krävs för överförande när den dömden i samband med domen utvisas på grund av brottet. I samma ärende behandlade utskottet ett motionsyrkande liknande det nu aktuella (bet. 1999/2000:JuU13 s. 10 f). Utskottet framhöll då att förslagen i det ärendet gick i den riktning motionärerna efterlyste. Sålunda framhölls i propositionen som en allmän utgångspunkt att en återanpassning torde bli mer effektiv om den dömden i ett tidigt skede överförs till sitt hemland. I förhållande till stater som är anslutna till brottmålsdomskonventionen eller

överförandekonventionen med tilläggsprotokollet syntes motionsönskemålen väsentligen tillgodosedda genom propositionens förslag.

Vad gällde stater som inte är anslutna till någon av de nämnda konventionerna utgick utskottet – i likhet med tidigare uttalanden – alltså från att regeringen, utan något särskilt riksdagsinitiativ, undersöker möjligheterna att ingå bilaterala avtal i den omfattning som är önskvärd.

Utskottet hänvisade till detta ställningstagande när denna fråga senast behandlades i utskottet (bet. 2000/01:JuU12 s. 19 f).

Tilläggsprotokollet till överförandekonventionen har tillträtts av Estland, Georgien, Island, Makedonien och Polen (20 a § förordningen [1977:178] med vissa bestämmelser om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom). Detsamma gäller från och med årsskiftet i fråga om Cypern, Litauen, Ungern och Österrike.

Utskottet vidhåller sin inställning från i våras. Utskottet anser alltså att motionsönskemålet i allt väsentligt är tillgodosett med gällande regelverk, vartill kommer att utskottet utgår från att regeringen undersöker möjligheterna till bilaterala avtal i den omfattning som är önskvärd. Riksdagen bör avslå motion Sf279.

Ansvaret för anhållna

I motion Ju438 (s) efterfrågas en klarare ansvarsfördelning mellan kriminalvården och polisen när det gäller dem som är anhållna.

I 18 § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. anges att det normalt sett är Kriminalvårdsstyrelsen som fattar beslut rörande den som är intagen i en förvaringslokal som står under styrelsens tillsyn. Någon författningsreglering av frågan om vilken myndighet – kriminalvården eller polisen – som har ansvaret för att det finns lokaler att förvara anhållna i finns inte.

Frågan om ansvaret för gripna och anhållna togs upp i en interpellationsdebatt den 25 januari i år (snabbprotokoll 2000/01:56). Justitieministern hänvisade då till bestämmelserna i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. och anförde att det kan råda viss oklarhet när det gäller kriminalvårdens ansvar för att tillhandahålla häktesplatser för dessa grupper. Polisen har, anförde justitieministern, koncentrerat sina utredningsresurser till orter där det finns häkten, vilket lett till att gripna och anhållna som tidigare placerats i polisarrester i större omfattning placerats i häkten på utredningsorten. Detta var inget problem när det var gott om häktesplatser. Men i dag kan det innebära vissa problem för kriminalvårdens planering. Det kunde därför finnas skäl att ta upp en diskussion med de berörda myndigheterna i denna fråga.

I en interpellationsdebatt den 30 oktober i år anförde justitieministern bl.a. att det fram till år 2003 planeras en ökning av antalet anstaltsplatser med omkring 200 och en ökning av antalet häktesplatser med omkring 30 (snabbprotokoll 2001/02:20).

Utskottet konstaterar att de problem som motionären tar upp hänger samman med den platsbrist som finns i häktena vilket i sin tur beror på platsbrist på anstalterna. Vissa åtgärder planeras som nyss framgått för att råda bot på dessa problem. Som utskottet nyligen framhållit i sitt budgetbetänkande är det angeläget att arbetet på detta område intensifieras (bet. 2001/02:JuU1 s. 91). I dagsläget är utskottet inte berett att förorda några ytterligare åtgärder på området. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju438.

Restriktioner för häktade

Den som är häktad kan åläggas restriktioner i sina kontakter med omvärlden. Det kan t.ex. gälla förbud mot besök eller telefonsamtal. Restriktionerna får inte innebära att den häktade underkastas mera omfattande inskränkningar i sin frihet än vad ändamålet med häktningen samt ordning och säkerhet kräver.

Den 1 januari 1999 trädde nya regler i kraft rörande bl.a. prövningen av de restriktioner som kan åläggas häktade. Förändringarna innebar bl.a. att den som är häktad har rätt att begära rättens prövning av åklagarens beslut om enskilda restriktioner. Rätten att begära domstolsprövning blev ett komplement till den redan gällande ordningen att domstolen i samband med prövningen av frågan om den misstänkte skall häktas också kan ge ett generellt tillstånd för åklagaren att besluta om restriktioner. Vidare förtydligades reglerna så att det framgår att rätten skall pröva frågan om tillstånd till restriktioner vid varje tillfälle som den skall ta ställning till häktningsfrågan.

I motion Ju340 (v) efterfrågas en utvärdering av de nya reglerna om restriktioner för häktade.

Bakgrunden till yrkandet är bl.a. kritik från Europarådets kommitté för övervakning av efterlevnaden av den europeiska konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Kritiken tar sikte på de psykiska påfrestningar som restriktioner kan innebära.

I den proposition (prop. 1997/98:104) som föregick lagändringarna anförde regeringen som sin avsikt att den även fortsättningsvis skulle ägna uppmärksamhet åt frågan om humanisering av häktesverksamheten och andra delar av kriminalvården. Utformningen av reglerna om restriktioner för häktade är, anfördes det, en viktig del av detta arbete. Som ett led i denna strävan borde effekterna av de aktuella ändringarna utvärderas sedan de tillämpats en tid.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att tiden i häkte kan bli psykiskt påfrestande om kontakterna med omvärlden är alltför begränsade. Restriktioner får dock enligt gällande regelverk inte vara mer omfattande än nödvändigt. Den aviserade utvärderingen får utvisa hur regelverket fungerat. I avvaktan på resultatet av utvärderingen bör riksdagen avslå motion Ju340 i denna del.

Reservationer

1. En ny verkställighetslag m.m. (punkt 1)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/01:Ju266 yrkande 11 och avslår motionerna 2001/02:Ju235, 2001/02:Ju311 yrkande 5 och 2001/02:Ju354.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen snarast skall ta initiativ till en utredning med uppdrag att lämna förslag till en helt ny lagstiftning. Då det finns ett stort pedagogiskt värde med att förse en ny straffverkställighetslagstiftning med ett namn som överensstämmer med lagstiftningens syfte, nämligen att ange de regler som skall gälla för hur fängelsestraff skall verkställas, bör den nya lagen benämnas fängeslagen.

Regeringen bör ges i uppdrag att snarast vidta åtgärder med anledning av vad vi nu har anfört.

Vi ställer oss alltså bakom motion Ju266 i denna del. Övriga här aktuella motioner bör däremot inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

2. En ny verkställighetslag m.m. (punkt 1)

av Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju311 yrkande 5 och avslår motionerna 2001/02:Ju235, 2001/02:Ju266 yrkande 11 och 2001/02:Ju354.

Ställningstagande

Jag delar majoritetens uppfattning i fråga om behovet av en översyn av reglerna i KvaL. För min del vill jag framhålla att de nya reglerna på ett klarare sätt än vad som är fallet med dagens regler måste ge uttryck för att den som följer olika program under verkställighetstiden kan påräkna fördelar i olika avseenden. På motsvarande sätt bör misskötsamhet innebära att förmåner tas

bort eller minskas. Dessa frågor är enligt min mening av sådan vikt att de bör lagregleras. Regeringen bör ges i uppdrag att beakta det anförda vid utarbetandet av direktiven till den aviserade utredningen.

Det anförda innebär att jag ställer mig bakom motion Ju311 i denna del. Övriga här aktuella motioner bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

3. Behandlingen av vålds- och sexualbrottsdömda (punkt 2)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju307 och avslår motionerna 2001/02:Ju252 och 2001/02:Ju448 yrkande 4.

Ställningstagande

Det är som majoriteten anförde mycket viktigt att män som har begått sexualbrott får adekvat behandling för att undvika att de återfaller i likartad brottslighet. En möjlighet är att använda sig av farmakologisk behandling i syfte att minska sexualdriften. I dag kan dessa brottslingar frivilligt genomgå sådan behandling. Kriminalvården har dock inte någon möjlighet att ensam besluta om behandling utan den bestäms och utförs inom ramen för hälso- och sjukvården oavsett om den medicinska behandlingen påbörjats i frihet eller under verkställigheten. Enligt vår uppfattning bör medicinsk behandling i kombination med terapi användas mer frekvent inom kriminalvården.

Härutöver bör enligt vår mening även de utsatta barnens ställning uppmärksammas särskilt. Det är viktigt att vidta alla tänkbara åtgärder för att återskapa bl.a. det förtroende som skadats genom brottet. Härigenom är det enligt vår uppfattning möjligt att förebygga att de utsatta barnen själva framtida begår brott av det slag de utsatts för.

De frågor som vi nu valt att lyfta fram inbegriper flera svåra överväganden. Regeringen bör ges i uppdrag att utreda dem och återkomma till riksdagen med ett lagförslag. Detta innebär att vi ställer oss bakom motion Ju307. Övriga här aktuella motioner behöver inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

4. Frigivningsförberedelser (punkt 3)

av Ingemar Vänerlov (kd), Ragnwi Marcelind (kd), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Ju311 yrkande 7 och 2001/02:Ju424 yrkande 4 samt avslår motionerna 2001/02:Ju340 yrkande 7 och 2001/02:Bo246 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt vår mening har kriminalvården betydande svårigheter att leva upp till de krav som ställs i bl.a. KvaF på att det skall upprättas en behandlingsplan.

Eftersom det fanns problem på detta område redan innan de nuvarande föreskrifterna trädde i kraft anser vi att det inte är rimligt att nu invänta BRÅ:s utvärdering av de nya reglerna. I stället bör regeringen ges i uppdrag att vidta åtgärder när det gäller efterlevnaden av bestämmelserna i KvaF.

Vi ställer oss alltså bakom motionerna Ju311 och Ju424 i här aktuella delar. Övriga här aktuella motioner bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

5. Frigivningsförberedelser (punkt 3)

av Yvonne Oscarsson (v) och Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Ju340 yrkande 7 och 2001/02:Bo246 yrkande 4 samt avslår motionerna 2001/02:Ju311 yrkande 7 och 2001/02:Ju424 yrkande 4.

Ställningstagande

För att möjliggöra en återanpassning till samhället är det av stor vikt att de intagna ges möjlighet att förbättra sin utbildning. Många intagna saknar i dag grundläggande kunskaper. Baskunskaper som att kunna läsa och skriva är nödvändiga för att klara sig i samhället. Studiemöjligheterna på anstalterna måste därför förbättras. Regeringen bör ge Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att beakta det anförda vid styrelsens arbete med att reformera klientutbildningen.

Det är också viktigt att den frigivne har tillgång till en bostad. Här krävs det en bättre samordning mellan kommunerna och kriminalvården. Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder för att åstadkomma detta.

Vi ställer oss alltså bakom motionerna Ju340 och Bo246 i dessa delar. Övriga här aktuella motioner bör inte föranleda någon åtgärd.

6. Övriga frågor om verkställighetsinnehållet (punkt 4)

av Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju424 yrkandena 2 och 3 samt avslår motionerna 2001/02:Ju296 yrkande 1 och 2001/02:Ju311 yrkande 6.

Ställningstagande

En av de grundläggande uppgifterna för kriminalvården är att förhindra att de dömda återfaller i brott. Samtidigt är det viktigt att statens medel används effektivt. Det är mot den bakgrunden av betydande vikt att det finns kunskaper om vilka metoder som fungerar. För att åstadkomma detta krävs att kriminalvården utvecklar sin förmåga att mäta resultaten av verksamheten. Här finns också ett behov av satsning på forskning. Regeringen bör ges i uppdrag att ålägga Kriminalvårdsstyrelsen att ta fram nya metoder för att mäta resultatet av verksamheten. Behovet av forskning bör beaktas av regeringen i det fortsatta budgetarbetet.

Vi ställer oss alltså bakom motion Ju424 i dessa delar. Motionerna Ju296 och Ju311 i här aktuella delar bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

7. Övriga frågor om verkställighetsinnehållet (punkt 4)

av Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/01: Ju311 yrkande 6 samt avslår motionerna 2001/02:Ju296 yrkande 1 och 2001/02:Ju424 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

De som dömts för brott som har sin bakgrund i spelberoende har en särskild form av missbruksproblematik som också kräver särskild behandling. Jag anser att denna fråga är av sådan vikt att regeringen bör ge Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att ta fram ett särskilt program för just dessa intagna.

Jag ställer mig alltså bakom motion Ju311 i denna del. Motionerna Ju296 och Ju424 i här aktuella delar bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

8. Kvinnor inom kriminalvården (punkt 5)

av Yvonne Oscarsson (v), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju340 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att kvinnornas situation inom kriminalvården behöver uppmärksammas mer än vad som är fallet i dag.

Inom häktesverksamheten behövs kunskap om kvinnors särskilda situation och beredskap för att tillgodose kvinnors behov. Här krävs bl.a. särskilda sjukvårdsresurser.

Inom frivården måste de insatser som vidtagits utvecklas. Detta är särskilt viktigt eftersom kvinnor i högre utsträckning än män döms till frivårdspåföljder.

När det slutligen gäller verksamheten i anstalterna måste kriminalvården ta sitt ansvar för att jämställdheten mellan kvinnor och män ökar. Det är inte acceptabelt att kvinnor i stor utsträckning erbjuds arbete enbart i tvätteriverksamheten.

Regeringen bör ges i uppdrag att vidta åtgärder i enlighet med vad vi nu anfört med anledning av motion Ju340.

9. Påföljden för psykiskt störda lagöverträdare (punkt 6)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju311 yrkande 8, 2001/02:Ju367 yrkande 1 och 2001/02:Ju373 samt avslår motionerna 2001/02:Ju345, 2001/02:Ju349 och 2001/02:Ju419.

Ställningstagande

Många av de farligaste brottslingarna finns bland dem som överlämnas till rättspsykiatrisk vård. Vid farlighetsbedömningar och beslut om utskrivningsprövning grundas bedömningen i realiteten på mer eller mindre kvalificerade gissningar. Även efter långvarig kännedom kan det vara nästan omöjligt för en läkare att bedöma om en psykiskt störd person kommer att återfalla i brottslighet eller inte.

Mot denna bakgrund anser vi att domstolarna i stället för att överlämna den dömda till rättspsykiatrisk vård skall döma till ett tidsbestämt straff. Där-

efter skall den dömdes vårdbehov utredas. Den som behöver vård skall då erbjudas det. Om patientens vårdbehov upphör innan strafftiden har gått ut skall han avtjäna resterande strafftid i vanligt fängelse.

Det är i och för sig positivt att en kommitté har tillsatts för att bereda dessa frågor. Enligt vår mening är det dock angeläget att redan nu lösa de problem som föreligger beträffande påföljden för psykiskt störda lagöverträdare. Regeringen bör därför skynda på utredningens förslag i dessa delar och snarast återkomma till riksdagen med förslag till lagändringar i enlighet med vad vi har anfört. Vi ställer oss alltså bakom motion Ju373 samt motionerna Ju311 och Ju367 i dessa delar. Övriga här aktuella motioner bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

10. Långtidsdömda (punkt 7)

av Yvonne Oscarsson (v) och Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju340 yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Inom gruppen av långtidsdömda varierar både kraven på säkerhet och behovet av stöd. Samhällets skyddsbehov kan därför enligt vår mening för vissa av de långtidsdömda tillgodoses med betydligt mindre rigorösa säkerhetsarrangemang än vad som är fallet beträffande andra långtidsdömda. Detta bör beaktas vid placeringen av dömda. Särskilt de som dömts för första gången bör kunna komma i fråga för placering på anstalt med mindre stränga krav i fråga om säkerhet.

Ett annat sätt att underlätta situationen för de långtidsdömda skulle kunna vara att inrätta särskilda mottagningsenheter för dem som dömts till långa straff. På en sådan avdelning skulle den dömda kunna vistas de första åren av straffet. Verksamheten på en sådan avdelning skulle gå ut på att bearbeta bl.a. den uppgivenhet och förvirring som ett långt straff kan medföra.

Regeringen bör ges i uppdrag att utreda dessa frågor. Vi ställer oss alltså bakom motion Ju340 i här aktuella delar.

11. Permissioner (punkt 8)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju449 yrkandena 7 och 9 samt avslår motion 2001/02:Ju340 yrkande 11.

Ställningstagande

Den praktiska tillämpningen av permissionsreglerna i KvaL har inte alls fungerat. Det är därför i och för sig positivt att kriminalvårdens tillämpningsföreskrifter på området reviderats. Med tanke på att det fortfarande är samma grundläggande regler i fråga om permissioner som gäller i KvaL känner vi emellertid en viss tvekan inför möjligheterna att med tillämpningsföreskrifter som verktyg åstadkomma en stramare hantering. Vi anser därför att dessa bestämmelser måste ändras. En utgångspunkt för en sådan förändring bör vara att det vid beslut om permission måste ske en avvägning mellan den intagnes intresse av att få permission och medborgarnas berättigade krav på skydd och säkerhet. Vid denna avvägning bör allmänhetens skyddsintresse ges en större tyngd än vad som är fallet i dag, särskilt när det är fråga om återfallsbrottslingar. Den intagnes intresse bör bedömas utifrån en individuellt bestämd vårdplan. Härigenom ökar förutsättningarna för att permissionen används till något som långsiktigt bidrar till den dömdes återanpassning till samhället.

Härutöver är det viktigt att kontrollen av dem som beviljas permission är effektiv. I det sammanhanget vill vi påpeka att de utvärderingar som har gjorts av verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll har visat på ett övervägande positivt resultat. Vi anser att de erfarenheter kriminalvården erhållit skulle kunna användas även i andra sammanhang. Så skulle t.ex. elektronisk övervakning kunna införas som en extra säkerhetsåtgärd vid permissioner och frigångar. En försöksverksamhet bör inledas.

Regeringen bör låta utreda de frågor vi nu tagit upp och återkomma till riksdagen med erforderliga lagförslag. Vi ställer oss alltså bakom motion Ju449 i dessa delar. Motion Ju340 bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

12. Permissioner (punkt 8)

av Yvonne Oscarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju340 yrkande 11 samt avslår motion 2001/02:Ju449 yrkandena 7 och 9.

Ställningstagande

En intagen som dömts till utvisning beviljas som regel inte permission eftersom risken anses stor att han avviker. Mot detta intresse av att fängelse-

straff verkställs måste vägas det intresse som de utvisningsdömda har av att kunna upprätthålla en kontakt med familjen under den tid som återstår av vistelsen i Sverige. Ett sätt att tillgodose kraven på säkerhet skulle då kunna vara att ställa som villkor att den dömda övervakas med elektronisk kontroll på samma sätt som dömda i dag kan få verkställa fängelsestraff. Regeringen bör ges i uppdrag att utreda frågan. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju340 i denna del. Motion Ju449 bör däremot inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

13. Tillämpningsområdet för intensivövervakning (punkt 9)

av Yvonne Oscarsson (v) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Ju340 yrkande 5 och 2001/02:Ju409 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att fördelarna med denna form av verkställighet är betydande samtidigt som den försöksverksamhet som föregick permanentandet år 1998 visade på att det hela har fungerat väl.

De argument emot en utvidgning som anförts kan man visserligen inte helt bortse från. Emellertid kommer denna form av verkställighet bara i fråga för dem som själva vill ha den. Redan detta innebär att bara sådana dömda som själva vill försöka göra något åt sin livssituation kommer i fråga. Härtill kommer att intensivövervakningen ställer stora krav på den dömda.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med ett lagförslag som innebär att fängelsestraff upp till sex månader kan verkställas med intensivövervakning.

Vi ställer oss alltså bakom motionerna Ju340 och Ju409 i här aktuella delar.

14. Intensivövervakning som självständig påföljd (punkt 10)

av Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju409 yrkande 1.

Ställningstagande

Det är domstolen som har de bästa förutsättningarna att ta ställning till vilken slags påföljd som bör dömas ut. Det kan därför vara naturligt att låta intensivövervakningen utgöra ett självständigt påföljdsalternativ.

En förändring som den jag nu förordar är naturligtvis förknippad med en del svårigheter, bl.a. i fråga om hur intensivövervakningen skall förhålla sig till andra påföljder när det gäller påföljdernas inbördes stränghet. Regeringen bör låta utreda frågan och om det är påkallat återkomma till riksdagen med ett lagförslag. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju409 i denna del.

15. Kostnaden för utvisades hemresor (punkt 11)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju265.

Ställningstagande

Vi anser att det är stötande att kriminalvården inte har befogenhet att utan den intagnes samtycke betala ut kvarhållna medel för att täcka kostnaderna för hans hemresa. Detta innebär också att den dömdes skyldighet att betala, som följer av stadgandet i 9 kap. 1 § utlänningslagen, inte kan upprätthållas. En sådan möjlighet bör därför införas för kriminalvården.

Regeringen bör ges i uppdrag att snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu har anfört.

16. Straffverkställighet utomlands (punkt 12)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sf279 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att belastningen på de svenska anstalterna bör minskas i största möjliga mån. Därför bör det eftersträvas att så många som möjligt av dem som döms till utvisning också verkställer straffet i sitt hemland. Arbetet med att träffa bilaterala överenskommelser bör därför intensifieras. Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder.

17. Restriktioner för häktade (punkt 14)

av Yvonne Oscarsson (v), Kia Andreasson (mp) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju340 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi noterar att det vidtagits en del åtgärder under senare år för att humanisera häktesverksamheten för att tillgodose den kritik som riktats mot Sverige från Europarådet. Det är emellertid svårt att få en samlad bild av de åtgärder som vidtagits. Eftersom det är angeläget att Sverige som en rättsstat inte ådrar sig ytterligare kritik i ämnet bör en översyn snarast göras i syfte att säkerställa att de svenska reglerna lever upp till de krav som följer av Sveriges konventionsåtaganden. Regeringen bör därför ges i uppdrag att snarast tillsätta en utredning för att utvärdera de senaste förändringarna avseende restriktioner för häktade.

Särskilda yttranden

1. Den framtida kriminalvården

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m).

Vi anser att det kan finnas skäl att överväga en förändrad inriktning när det gäller den svenska kriminalvården. Privata inslag skulle på vissa områden kunna innebära förbättringar. Här tänker vi bl.a. på arbetsdriften. Företag skulle kunna erbjudas att sköta en del av arbetsdriften i anstalterna. Det kan också finnas skäl att gå ytterligare ett steg i denna riktning och helt och hållet låta företag driva anstalter på entreprenad. Eftersom en utredning där kriminalvårdslagstiftningen och verksamheten nu aviserats har vi dock valt att inte reservera oss till förmån för motionerna Ju235 och Ju354.

2. Behandling av män som dömts för våld mot kvinnor

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Anita Sidén (m).

Det är av största vikt att män som dömts för våld mot kvinnor ges en sådan behandling som minimerar risken för återfall. Vi nödgas emellertid konstatera att detta i praktiken är en resursfråga. Om våra budgetalternativ hade vunnit riksdagens gillande hade förutsättningarna för att på ett kraftfullt sätt förstärka kriminalvårdens möjligheter att bearbeta denna form av brottslighet varit bättre. Mot denna bakgrund har vi valt att inte reservera oss till förmån för motionerna Ju252 och Ju448.

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:Ju235 av Björn Leivik (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om nya metoder inom kriminalvården.

2001/02:Ju252 av Rigmor Stenmark och Birgitta Carlsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om alternativa eller kompletterande straffbestämmelser för män som begår våld mot kvinnor.

2001/02:Ju265 av Maud Ekendahl och Jeppe Johnsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om kvarhållande av medel som täcker kostnaderna för den avvisades hemresa.

2001/02:Ju266 av Bo Lundgren m.fl. (m):

11. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en ny verkställighetslag i enlighet med vad som anförts i motionen.

2001/02:Ju296 av Kjell Eldensjö (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om straffavtjäning med påverkansprogram för rattfyllerister.

2001/02:Ju307 av Anne-Katrine Dunker och Berit Adolfsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vikten av att behandla både offret och förbrytaren när det gäller pedofilbrott.

2001/02:Ju311 av Gunnel Wallin m.fl. (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en översyn av ett nytt bonussystem där de intagna blir belönade om de följer sitt behandlingsprogram.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att intagna som är spelmissbrukare skall få en meningsfull rehabilitering.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en individanpassad utveckling av kriminalvårdens programverksamhet.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att patienten skall sättas i centrum och att en kontaktperson bör stödja patienten under hela behandlingsperioden när det gäller de som är intagna på rättspsykiatrisk vård.

2001/02:Ju340 av Alice Åström m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att kvinnors situation inom kriminalvårdens olika delar särskilt skall uppmärksammas i enlighet med vad i motionen anförs.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en uppföljning och utvärdering av de förändringar som gjorts inom häktesverksamheten för att förhindra brott mot de mänskliga rättigheterna skall genomföras.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den alternativa påföljden intensivövervakning med elektronisk fotboja skall utvidgas till att kunna utdömas för straff upp till sex månader.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att särskilda åtgärder skall vidtas för att förbättra möjligheten till studier inom anstalter.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att de långtidsdömdas situation särskilt skall uppmärksammas i enlighet med vad i motionen anförs.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att verksamheten med mottagningsenheter för långtidsdömda skall utredas i enlighet med vad i motionen anförs.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att möjligheten för utvisningsdömda att få permission med s.k. fotboja snarast skall utredas.

2001/02:Ju345 av Lena Ek och Margareta Andersson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att betalningsansvaret för sluten psykisk vård överförs till staten.

2001/02:Ju349 av Hans Hoff (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statistik och ansvar vad gäller patienter som återfaller i våldshandlingar kort tid efter utskrivning från LRV, lag om rättspsykiatrisk vård.

2001/02:Ju354 av Göran Lindblad (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om privata fängelser.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en försöksverksamhet med två till tre privatiserade anstalter.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning avseende kriminalvårdens inriktning.

2001/02:Ju367 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening behovet av en ny inriktning av förhållandet mellan rättspsykiatri och rättssystemet enligt vad som anförs i motionen.

2001/02:Ju373 av Urban Ahlin och Monica Green (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en minimitid för personer dömda till rättspsykiatrisk vård.

2001/02:Ju409 av Ulf Nilsson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta tingsrätten utdöma fotboja som ett självständigt straff.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att bevilja fotboja vid fängelsestraff upp till sex månader.

2001/02:Ju419 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagen om rättspsykiatrisk vård enligt vad i motionen anförs.

2001/02:Ju424 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalvården bör utveckla och förstärka sin analyskapacitet och utveckla mätmetoder som kan användas för att beskriva olika resultat som uppnås med behandlings- och vårdarbetet.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalvården måste utveckla och stimulera forskningsarbete som kan belysa sambanden mellan kriminalvård och de frigivnas återfall i brottslighet.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vården på anstalt inriktas på att den dömda skall få hjälp att komma till rätta med sitt problematiska levnadsmönster.

2001/02:Ju438 av Ann-Kristine Johansson och Marina Pettersson (s):

Riksdagen begär att regeringen ser över ansvarsfrågan för anhållna.

2001/02:Ju448 av Viviann Gerdin (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mer fokus sätts på gärningsmannen.

2001/02:Ju449 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om strikta permissionsregler.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om intensivövervakning i samband med permissioner och frigångar.

2001/02:Sf279 av Ola Karlsson och Ingvar Eriksson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utländska medborgare som begått brott i Sverige skall utvisas för att avtjäna sina straff i hemlandet.

2001/02:Bo246 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening det i motionen anförs om samarbete och samordning mellan kriminalvården och kommunerna.